

"ПРАВОСЛАВНИЙ ВІСНИК"
 орган Української Православної Церкви в Канаді.
 Виходить щомісяця.
 Видає Українська Православна Видавнича Спілка.
 Редактор, Свящ. В. Кудрик.
 Адреса: 379 Parr Street, — Winnipeg, Man.
 Передплата 1 долар за 12 чисел.

THE ORTHODOX HERALD
 Official organ of the Ukrainian Orthodox Church of Canada.
 Published Monthly.
 Published by the Ukrainian Orthodox Publishing Co.
 Rev. W. Kudryk, Editor.
 Address: 379 Parr Street, — Winnipeg, Man.
 Subscription 1 Dollar for 12 issues.

ПРИЧИНИ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ В КАНАДІ.

Церковне питання є тепер дуже актуальне. Докажем сего є велике заінтересовання церквою масами українського народу, доказом сего є й хочби покликання до життя „Православного Вісника“. Заінтересовання се викликало головню повстання а властиво відновлення прадідної Української Православної Церкви в Канаді і увільнення тоїж церкви від московських оков на Україні. Думаю, що не від річи буде, коли я постараюсь від себе в першій числі „Православного Вісника“ подати кілька уваг про причини відновлення Української Православної Церкви в Канаді.

Вірю, що я найкраще виважусь зі своєї задачі, коли поставлю перед себе і читачів Вісника питання, що є церква і яка її роль в суспільнім життю даного народу. Відповідь на се питання буде добрим вступом до статті.

З ширшого погляду, християнська церква є збір всіх християн, значить збір людей, що признають Христову віру. З вузшого погляду, церква є громадою християн, що мають ту саму віру, ті самі обряди, і визнають ту саму зверхність церковну. З ширшого погляду маємо тільки одну християнську вселенську церкву, яка включає всіх християн без огляду на їх ріжніщі догматичні або обрядові, або ріжніщі що впливають з національного ґрунту; з вузшого погляду маємо багато християнських церков, відмінних одна від одної своїми догмами, обрядами, мовою і т. д. З того другого погляду маємо такі церкви як православна, католицька і ріжні протестантські.

Яку роль має церква в суспільнім життю народу? Роль церкви є двояка: релігійно-моральна і національна.

Коли церква хоче як слід виповнити свою першу роль, релігійно-моральну, вона мусить бути дуже тісно зв'язана з життям народу, серед якого вона працює, мусить тішитись радіощами, а смутитись болями того народу, мусить бути одним словом національною церквою. Коли церква не є тісно зв'язана з життям народу, коли вона не є національною, вона не може бути тим органом, що справляє суспільність до добра. Рівнож, щоби церква сповнила своє релігійно-моральне завдання, на її чолі мусять стояти найкращі одиниці з характером гарним й чистим, одиниці, яким лежить на серці добро народу, для якого й серед якого вони працюють.

Щоби наглядно зрозуміти значіння і роль церкви для нашого народу в Канаді, нам треба до певної міри схарактеризувати існуючі між Українцями церкви.

Іміграція наша є головню з Галичини й Буковини, по части також з Великої України. Найбільша є іміграція з Галичини, тому й найбільша до тепер є тут греко-католицька церква. В Галичині ця церква, хоч вона є продуктом унії, яка була більш роботою Поляків, як Українців, через довгий час на стільки твердо стояла на первісних засадах і звичаях православної церкви, на стільки трималась твердо східного обряду і східних практик, головню практики жонатого священства, що вона не зробила тої роботи, якої Поляки від неї хотіли, іменню не стала таким легким містком до переходу на латинство і польськість, як Поляки сего сподівались тоді, коли вони цілою силою державної машини старались ввести унію в життя.

Однак в останніх часах вже й в Галичині бачимо більше змагання зі сторони польського клиру, який заступає там інтереси Риму й Польщі, зробити з гр. кат. церкви те оруддя латинізації і польонізації, на яке вона була призначена з гори. Найсумнішим об'явом в тій справі є сей факт, що деякі гр. кат. владики, готовно Хомишин, дуже сумлінно беруться до латинізації гр. кат. церкви в Галичині, в першій мірі через заведення celibату серед духовенства й через запровадження латинських звичаїв в церковні відправи. Серед священства в Галичині під теперішню пору є дві виразні течії: старша, заступлена жонатим священством, стоїть на ґрунті непорушності східних православних звичаїв гр. кат. церкви, і нова течія, заступлена celibатами, вихован-

ками в головній мірі еп. Хомишина і в певній мірі вихованками других єпископів, під дуже зручним керуванням митрополита Шептицького і зайшлих римо-католиків Бельгійців, які вже потрапили звити собі гарненьке гніздо в Галичині подібно як й в Канаді. Нова течія стоїть явно на ґрунті латинізації.

В Канаді гр. католицька церква була віддана під цілковиту контролю латинських єпископів і священників, які вважають гр. католицьку церкву тільки за шів католицьку, котру треба конче зробити дійсно католицькою через латинізацію. Жонатим священникам тут заборонений вступ — однак можна священникам жити „на віру“. Загал гр. католиків вірив, що з приходом єпископа Будки справа поліпшиться о стільки, що контролю церкви перейде з рук латинських єпископів в його руки й що тим самим ослабиться вплив латинських священників, котрі прийняли позірню грецький обряд, щоби тим легше дістати доступ до середини гр. кат. церкви і тим самим легше її з середини латинізувати. Однак надії загалу гр. католиків не сповнились, тому що з приходом єпископа Будки впливи латинських священників в нутрі греко-католицької церкви зовсім не ослабились. Самий єпископ Будка не є дійсним независимим єпископом в своїй дієцезії, але є властиво суффраганом латинських єпископів, бо мусить в кождім важнішій ділі робити так, як вони йому розкажуть. Латинські єпископи через своїх священників, Бельгійців, мають дуже гарну контролю над греко-католицькою церквою в Канаді.

Допущення чужих священників в Канаді і Галичині в нутро греко-католицької церкви захитало дуже національний характер сеї церкви, котрий вона проти волі Поляків потрапила все таки через довгий час затримати.

Дальше тут в Канаді Єпископська Корпорація дуже сильно з другого боку підкопує національний характер гр. кат. церкви, тому, що головна точка в інкорпорації допускає можливість чужинця як єпископа „для Русинів“ в Канаді, бо одинокою кваліфікацією того єпископа є тільки гр. кат. обряд, який в очах римо-католиків є тимчасовим, і ту кваліфікацію набуло собі вже досить опоре число римо-католицьких священників — Бельгійців.

Корпорація ся нищить також принцип народоправства в церкві, віддаючи не тільки духовну власть над порученими йому церквами, але також повну контролю над маєтками тих церков, які скоро тільки записані на Корпорацію, тільки поверховно затримують контролю над своїми маєтками, бо в дійсности ті маєтки належать до Корпорації, то є до кождочасного єпископа.

Церква може бути тільки тоді національна, коли контролю над тою церквою спочиває в руках своїх а не чужих. Коли ж контролю над даною церквою спочиває в руках чужих, або коли отворені двері на осяж для такої контролі, тоді церква перестає бути національною. Се відноситься до гр. католицької церкви в Канаді.

Щодо російської православної церкви, до якої до останніх часів належали всі Українці з Буковини і Великої України, і до якої ще й тепер належить досить поважне число тихже Українців, то про ню з національного боку нема що багато говорити. Вона явно стояла на услугах другого народу, вона явно ширила національну відступність, вона була опорою здискредитованого кацапського курсу. Нема отже й мови, щоби вона була національною для нас, себто українською. Вона не була навіть національною церквою російського народу, вона дійсно була офіційною церквою російського самодержавія.

Поза незначним числом штундистів чи баптистів, які приїхали до Канади з Великої України, в Канаді нема багато українських протестантів. Те маленьке число українських протестантів є вже витвором канадійським. Так звана українська протестантська чи євагельська церква в Канаді є штучним витвором кількох людей, що за пам'ятних часів Серафима і пізнійше взялись до поповання на основі засади: Навчить біда попиту, як нема ся чого вхопити. Будучи підтримуваною грішми англійських протестантів ся церква є в дійсности чужою, не нашою.

Я навмисне довше спинився на точці національності церкви, тому що від сего зависить, в якій мірі ми можемо назвати ту або другу церкву нашою національною церквою; від сего зависить ціла робота даної церкви серед нашого народу. Я позволю собі на сім місці навести слова двох визначніших громадян Українців. Перший з них О. Лотоцький, колишній керуючий справами віроісповідань в українським правительстві за Центральної Ради й міністер ісповідань в гетьманським правительстві, а тепер професор Українського Вільного Університету в Празі, ось що пише в статті: Церковна справа на Україні (Літ. Наук. Вісник, за май 1923):

„...А з другого боку ми повинні пригадати, що церква, коли вона стала зброєю в руках чужої держави і чужої